

MANUALUL OBSERVATORULUI

alegeri pentru Președintele
României

București – 2014

București, octombrie 2014

Asociația Pro Democrația

Bd. Mareșal Al. Averescu nr. 17
Pavilion F, Etaj 3
Sector 1, cod 011454, București
Tel.: 021/222 82 45, 222 82 54
Mobil: 0744 688 163, 0723 152 493
E-mail: apd@apd.ro
Web: www.apd.ro

Cuprins

I. Introducere.....	4
II. Asociația Pro Democrația și necesitatea de a observa alegerile.....	5
III. Observatorii interni ai Asociației Pro Democrația.....	6
III.1. Cine poate fi observator al Asociației Pro Democrația?.....	6
III.2. Unde pot acționa observatorii Asociației Pro Democrația?.....	6
III.3. Care sunt competențele observatorilor Asociației Pro Democrația?.....	6
III.4. Ce trebuie să cunoască observatorul Asociației Pro Democrația? ...	8
IV. Particularități ale alegerilor pentru Președintele României.....	8
V. Organizarea alegerilor.....	9
V.1. Unde pot vota cetățenii cu drept de vot?	9
V.2. Cum se organizează secțiile speciale?	10
V.3. Cu ce documente pot vota cetățenii cu drept de vot?	10
V.4. Cui se pot adresa cetățenii dacă întâmpină probleme?	11
VI. Ce are de făcut, propriu-zis, observatorul?	15
VI.1. Activitatea observatorului înainte de ziua votării	15
VI.2. Ziua alegerilor, înainte de votare. Posibile nereguli sau fraude	15
VI.3. Ziua alegerilor, în timpul votării. Posibile nereguli sau fraude	17
VI.4. Ziua alegerilor, după încheierea votării. Posibile nereguli sau fraude la numărarea voturilor	22
VI.5. Drumul sesizărilor	27
VI.6. Ce trebuie să facă observatorul după încheierea procesului de numărare a voturilor?.....	28

I. Introducere

Acest manual a fost elaborat cu scopul de a sprijini observatorii interni în activitatea lor. Așadar, și dumneavoastră, în calitate de observator al Asociației Pro Democrația (APD), sunteți rugat(ă) să citiți cu atenție tot ceea ce este prezentat în continuare. Vă rugăm, totodată, să aveți acest manual asupra dumneavoastră în ziua alegerilor, în timp ce vă veți desfășura activitatea de observator în una dintre secțiile de votare. În cuprinsul său, pe lângă explicațiile de rigoare cu privire la modul în care trebuie să-și desfășoare activitatea un observator, veți găsi și extrase din:

- Legea nr. 370/2004 pentru alegerea Președintelui României;
- Legea nr. 370/2004 pentru alegerea Președintelui României, republicată (Monitorul Oficial nr.650/12.09.2014);
- Ordonanța de urgență a Guvernului nr. 45/2014 privind modificarea și completarea Legii nr. 370/2004 pentru alegerea Președintelui României (Monitorul Oficial nr.475/27.06.2014);

Alături de acest manual, fiecare observator va primi „Fișa observatorului” - un material cu ajutorul căruia observatorul înregistrează principalele aspecte sesizate în secția de votare și le transmite clubului APD din localitate. Este necesar să aveți și această fișă asupra dumneavoastră în ziua votării.

Să începem, așadar, cu lucrurile de bază pe care trebuie să le cunoască orice observator al Asociației Pro Democrația, continuând cu aspecte prezentate în detaliu.

II. Asociația Pro Democrația și necesitatea de a observa alegerile

Asociația Pro Democrația este o organizație neguvernamentală, non-profit și neafiliată politic, cu caracter civic, înființată în 1990. Misiunea Asociației Pro Democrația este de a întări democrația la nivel național și internațional prin stimularea participării civice.

Organizația este condusă de un Consiliu de Conducere, compus din șapte membri (dintre care unul este Președintele), aleși de Adunarea Generală a APD din doi în doi ani. În teritoriul, APD este reprezentat de Cluburile sale, fiecare dintre ele fiind condus de un Comitet de Conducere (compus din membri și Președinte). Asociația Pro Democrația mai dispune de un organism executiv - Centrul Național de Coordonare (CNC), cu sediul în București, unde lucrează un număr de 10 persoane.

Asociația Pro Democrația observă alegerile din România încă din 1992 și alegerile din țările din regiune (Balcani, regiunea Mării Negre, Asia Centrală) din 2004. Trebuie menționat, însă, că pentru a participa cu observatori interni în România, a fost necesar ca Asociația Pro Democrația să desfășoare, timp de câteva luni, înaintea alegerilor locale din 1992, o amplă activitate de advocacy în Parlamentul României, pentru ca instituția observatorului intern să fie prevăzută în legea electorală (la alegerile din 1990 nu au fost acreditați observatori interni, ci doar internaționali).

APD consideră că observarea alegerilor de către organisme neguvernamentale, neutre din punct de vedere politic, chiar și acum, în anul 2009, este necesară. Modul în care s-au desfășurat alegerile din 2007, 2008 și 2009, 2012, 2014 carentele organizatorice care au marcat alegerile locale și generale din anul 2004, problemele semnalate la referendumurile din 2003 și 2007, 2009, dar și cazurile de fraudă electorală întâlnite mai ales în mediul rural, ne arată importanța majoră pe care observarea alegerilor o constituie pentru asigurarea corectitudinii procesului electoral. De asemenea, discursul public al ultimelor luni, acuzele dintre partidele politice, rezultatele sondajelor de opinie privind percepția românilor asupra fraudării alegerilor și scorul strâns care se anunță între candidații la președinția României fac deosebit de importantă misiunea de observare a alegerilor.

În plus, o organizație neguvernamentală care se bucură de o reputație bună în rândul cetățenilor poate să dea un verdict credibil pentru opinia publică, privind corectitudinea sau incorectitudinea procesului electoral, mai ales în situația în care, așa cum se întâmplă de multe ori, cei care pierd alegerile îi acuză pe cei care le câștigă de fraudă.

III. Observatorii interni ai Asociației Pro Democrația

III.1. Cine poate fi observator al Asociației Pro Democrația?

La toate tipurile de alegeri, prin urmare și la cele prezidențiale din acest an, observator intern poate fi orice cetățean cu drept de vot care nu este membru al unui partid politic sau formațiune politică. Acest cetățean trebuie să fie împuternicit de o organizație neguvernamentală care are ca obiect principal de activitate apărarea valorilor democrației și a drepturilor omului și este legal constituită cu cel puțin șase luni înaintea începerii campaniei electorale.

Legea nr. 370/2004 cu modificările ulterioare prin OUG nr. 45/2014:

„Art. 47 (1) La toate operațiunile electorale efectuate de birourile electorale ale secțiilor de votare pot asista, în afara membrilor acestora, persoanele acreditate în condițiile prezentei legi.

....

(3) Pot fi acreditați ca observatori interni reprezentanții organizațiilor neguvernamentale care au ca obiect principal de activitate apărarea democrației și a drepturilor omului, care sunt legal constituite cu cel puțin 6 luni înainte de ziua de referință. Persoanele desemnate de aceste organizații ca observatori interni nu pot avea apartenență politică.”

III.2. Unde pot acționa observatorii Asociației Pro Democrația?

Din Hotărârea Autorității Electorale Permanente (AEP) publicată în Monitorul Oficial cu nr. 653/04.09.2014, acreditarea observatorilor se face în doi pași. Mai întâi organizația neguvernamentală trebuie să înainteze o cerere la AEP, din care să reiasă că îndeplinește criteriile stabilite de Legea nr. 370/2004 cu modificările ulterioare prin OUG nr. 45/2014.

Mai apoi, cu această adeverință reprezentantul ONG se prezintă la Biroul Electoral Județean (BEJ) sau la Biroul Electoral al Sectorului în care dorește să acrediteze observatori, cu o cerere însoțită de declarațiile de neapartență politică a observatorilor. BEJ va elibera câte o acreditare pentru fiecare observator.

!!! Atenție: acreditare este valabilă în original și copie, însă, doar în județul sau sectorul în care a fost emisă.

III.3. Care sunt competențele observatorilor Asociației Pro Democrația?

Observatorul intern are dreptul să asiste la operațiunile de votare, **începând cu operațiunile premergătoare deschiderii secțiilor de votare și terminând cu**

finalizarea numărării voturilor și încheierea proceselor verbale. El nu poate interveni în niciun mod în organizarea și desfășurarea alegerilor, având numai dreptul de a sesiza președintele biroului electoral în cazul constatării unor nereguli. Aceste lucruri sunt prevăzute în alineatul 9 al articolului 47 al Legii 370/2004 cu completările și modificările ulterioare.

Legea 370/2004:

„Art. 47 (9) Persoanele acreditate pot asista la operațiunile electorale în ziua votării, începând cu ora 6,00 și terminând cu momentul încheierii și semnării de către membrii biroului electoral al secției de votare a procesului-verbal de constatare a rezultatelor votării în secția respectivă, numai dacă prezintă actul de acreditare, care este valabil și în copie. Acestea nu pot interveni în niciun mod în organizarea și desfășurarea alegerilor, având numai dreptul de a sesiza în scris președintele biroului electoral în cazul constatării unei neregularități. Orice act de propagandă electorală, precum și încălcarea în orice mod a actului de acreditare atrag aplicarea sancțiunilor legale, suspendarea acreditării de către biroul electoral care a constatat abaterea, iar în ziua votării, îndepărtarea imediată a persoanei respective din secția de votare.”

Observatorii interni pot descuraja comiterea unor nereguli sau fraude prin însași prezența lor în secția de votare, la care trebuie să se adauge o atitudine care să denote faptul că știu foarte bine ce au de făcut.

Este foarte important de reținut faptul că observatorul intern nu trebuie să-și manifeste public preferințele politice, rolul său fiind acela de a contribui la buna desfășurare a unor alegeri corecte. Cuvântul său de ordine este nepartizantul.

!!! Atenție: în conformitate cu prevederile în vigoare în acest moment „47 (10) La biroul electoral al secției de votare, persoanele acreditate pot staționa numai în spațiul stabilit în acest sens în sala de votare de către președintele biroului electoral al secției de votare.”

III.4. Ce trebuie să cunoască observatorul Asociației Pro Democrația?

Pentru ca activitatea sa să fie eficientă, observatorul trebuie să cunoască în mod temeinic:

- a) prevederile Legii nr. 370/2004 pentru alegerea Președintelui României, a OUG nr. 45/2014, OUG și a Legea nr. 370/2004 pentru alegerea Președintelui României, republicată (Monitorul Oficial nr.650/12.09.2014);
- b) tehnica de votare;
- c) drepturile și obligațiile observatorului (prezentate, de asemenea, în acest manual).

IV. Particularități ale alegerilor pentru Președintele României

Conform Legii nr. 370/2004 pentru alegerea Președintelui României, acesta este ales prin vot universal, egal, direct, secret și liber exprimat, în condițiile legii. Mandatul Președintelui României este de cinci ani.

Este declarat ales candidatul care a întrunit, în primul tur de scrutin, majoritatea de voturi ale alegătorilor înscriși pe listele electorale permanente. În cazul în care niciunul dintre candidați nu a întrunit majoritatea prevăzută, se organizează al doilea tur de scrutin, la care participă numai primii doi candidați stabiliți în ordinea numărului de voturi obținute în primul tur.

„Art. 1 (5) Alegătorul are dreptul la un singur vot, în fiecare tur de scrutin organizat pentru alegerea Președintelui României, potrivit art. 81 alin (2) și (3) din Constituția României, republicată.”

La alegerile pentru Președintele României se pot prezenta candidații propuși de partidele politice sau alianțele electorale, precum și candidații independenți. Conform art. 4 alin. (2) candidaturile trebuie să fie susținute de cel puțin 200.000 de alegători. Un alegător poate susține un singur candidat.

V. Organizarea alegerilor

V.1. Unde pot vota cetățenii cu drept de vot?

Alegătorii pot vota:

1. la secțiile de votare la care sunt arondați potrivit domiciliului;
2. la secțiile de votare speciale, dacă se află în altă localitate decât cea de domiciliu;
3. la secțiile de votare din străinătate, dacă locuiesc sau călătoresc în afara țării.

Art. 9 (1) *Alegătorii care se prezintă la vot și fac dovada cu actul de identitate că domiciliază în raza teritorială a secției de votare respective, însă au fost omiși din copia listei electorale permanente, existentă la biroul electoral al secției de votare, precum și membrii biroului electoral al secției de votare, persoanele însărcinate cu menținerea ordinii și care nu sunt înscrise în copia listei electorale permanente din acea secție, alegătorii care în ziua votării se află în altă comună, oraș sau municipiu decât cel de domiciliu, precum și alegătorii care votează la secțiile de votare din străinătate sunt înscrși într-un tabel cuprinzând numele și prenumele, codul numeric personal, domiciliul, tipul, seria și numărul actului de identitate, precum și alte elemente stabilite prin hotărâre a Guvernului.*

(2) Alegătorii care își exercită dreptul de vot prin intermediul urnei speciale, potrivit art. 19[^]6 alin. (1), sunt înscrși într-un alt tabel.

Conform art. 44 alin. (2) din Legea 370/2004 cu modificările și completările ulterioare, alegătorii votează la secția de votare la care sunt arondați potrivit domiciliului. În cazul în care un alegător face dovada, că actul de identitate, că domiciliază pe raza secție de votare, dar a fost omis din listele electorale permanente, sunt înscrși într-un tabel special, alături de membrii birourilor electorale ale secțiilor de votare și persoanele însărcinate cu menținerea ordinii, și votează la secția de votare respectivă, conform art. 9 alin. (1) și art.10 alin. (3).

Totodată:

„Art. 47 (4) *Alegătorii care în ziua votării se află în altă comună, în alt oraș sau municipiu decât cel în care domiciliază își pot exercita dreptul de vot la orice secție de votare, după ce declară în scris pe propria răspundere că nu au mai votat și nu vor mai vota la acel tur de scrutin, fiind înscrși de către președintele biroului electoral al secției de votare în tabelul prevăzut la art. 9 alin. (1).*

(5) Alegătorii care în ziua votării se află în străinătate votează la secțiile de votare constituite în condițiile art. 12, după ce declară în scris pe propria răspundere că nu au mai votat și nu vor mai vota la acel tur de scrutin. Modelul de declarație pe propria răspundere se stabilește prin Hotărâre de Guvern în termenul prevăzut de art. 65 alin. (1).”

„Art. 12 (1) *Pe lângă misiunile diplomatice și oficiile consulare ale României se organizează una sau mai multe secții de votare pentru alegătorii care se află în străinătate în ziua de referință.*

(2) În afara secțiilor de votare prevăzute la alin. (1), pot fi organizate, cu acordul guvernului din țara respectivă, secții de votare și în alte localități decât cele în care își au sediul misiunile diplomatice sau oficiile consulare.”

(3) Organizarea și numerotarea secțiilor de votare din străinătate se stabilesc de către ministerul afacerilor externe, prin ordin.”

Datele privind secțiile de votare din străinătate se regăsesc pe website-ul Ministerului Afacerilor Externe: www.mae.ro.

V.2. Cum se organizează secțiile speciale?

La secțiile de votare speciale se votează prin înscrierea alegătorilor într-un tabel special cuprinzând numele și prenumele, codul numeric personal, domiciliul, tipul, seria și numărul actului de identitate. Alegătorii care votează la secțiile speciale trebuie, de asemenea, să completeze și să semneze o declarație pe proprie răspundere conform căreia nu au mai votat și nu vor mai vota în aceeași zi la altă secție de votare.

Conform Legii 370/2004 republicată (Monitorul Oficial nr.650/12.09.2014)

„**Art. 10¹**, lit. d) în orașe, municipii și comune se vor organiza secții de votare speciale, de regulă în gări, autogări și aeroporturi. Se vor organiza secții de votare speciale și în campusurile universitare. În aceste secții își exercită dreptul de vot alegătorii prevăzuți la art.44 alin. (4).”

V.3. Cu ce documente pot vota cetățenii cu drept de vot?

La biroul electoral al secției de votare de pe teritoriul României, conform art. 2 alin. (1) lit. d) și art.9 alin. (1) din Legea 370/2004 republicată alegătorii se pot legitima cu:

1. cartea de identitate;
2. cartea de identitate provizorie;
3. buletinul de identitate;
4. pașaportul diplomatic, pașaportul diplomatic electronic;
5. pașaportul de serviciu, pașaportul de serviciu electronic;
6. carnetul de serviciu militar, pentru elevii din școlile militare.

La biroul electoral al secției de votare din străinătate, conform art. 2 alin. (2) alegătorii se pot legitima și cu:

1. pașaportul simplu, pașaportul simplu electronic;
2. pașaportul simplu temporar;
3. titlul de călătorie.

Tot pe baza pașaportului simplu, simplu electronic sau temporar pot vota și cetățenii români care domiciliază în străinătate, dar în ziua votului se află în România. Orice act de identitate folosit pentru a vota trebuie să fie valabil în ziua votării.

V.4. Cui se pot adresa cetățenii dacă întâmpină probleme?

Birourile electorale sunt organismele care organizează propriu-zis procesul de votare. Este important să cunoașteți componența și atribuțiile lor pentru a înțelege procedurile electorale din prezua alegerilor, din ziua alegerilor și de după alegeri, până la stabilirea unui câștigător. De asemenea este necesar să cunoașteți atribuțiile acestor instituții pentru a ști cui să vă adresați dacă sesizați nereguli.

Biroul Electoral Central, Birourile Electorale Județene, birourile electorale ale sectoarelor municipiului București (care au aceleași atribuții ca și Birourile electorale județene) și birourile electorale ale secțiilor de votare sunt organisme înființate special pentru organizarea și desfășurarea operațiunilor electorale. Prevederile legale care reglementează constituirea acestor birouri electorale și atribuțiile birourilor electorale ale secțiilor de votare sunt prezentate în cele ce urmează:

„Art. 13 (1) Pentru organizarea și desfășurarea operațiunilor specifice perioadei electorale se constituie Biroul Electoral Central, birourile electorale județene, biroul electoral pentru secțiile de votare din străinătate, birourile electorale ale sectoarelor municipiului București și birourile electorale ale secțiilor de votare.

(2) Birourile electorale sunt alcătuite numai din cetățeni cu drept de vot. Președinții birourilor electorale ale secțiilor de votare, locuitorii acestora și reprezentanții Autorității Electorale Permanente în birourile electorale nu pot avea apartenență politică. Candidații în alegeri, soțul, soția, rudele și afiniile acestora până la gradul al doilea inclusiv nu pot fi membri ai birourilor electorale.

[...]

(4) Nimeni nu poate fi în același timp membru a două sau mai multe birouri electorale.”

Incompatibilități legale față de funcția de președinte, locuitor sau reprezentant AEP într-un birou electoral sunt:

- apartenența la un partid politic,
- prezența într-un alt birou electoral,
- rudenia, până la gradul al doilea, cu un candidat.

În afară de președinții și locuitorii birourilor electorale, acestea se completează cu reprezentanți ai partidelor politice. Și pentru aceștia funcția în biroul electoral este incompatibilă cu rudenia până la gradul al doilea cu un candidat.

Biroul Electoral Central este compus din:

- Cinci judecători ai Înaltei Curți de Casație și Justiție, desemnați prin tragere la sorti în ședință publică;
- Președintele și vicepreședinții Autorității Electorale Permanente;
- Maximum 10 reprezentanți ai formațiunilor politice, după cum urmează:

1. Reprezentanți ai formațiunilor politice parlamentare;
2. Reprezentanți desemnați de formațiunile politice neparlamentare ce au propus candidați, selectați prin tragere la sorți până la completarea numărului maxim (10) de reprezentanți ai partidelor politice.

„Art. 16 (1) Biroul Electoral Central este alcătuit din 5 judecători ai Înaltei Curți de Casație și Justiție, președintele și vicepreședinții Autorității Electorale Permanente și cel mult 10 reprezentanți ai formațiunilor politice.

(2) Desemnarea celor 5 judecători se face de președintele Înaltei Curți de Casație și Justiție, în ședință publică, în termen de 3 zile de la data intrării în vigoare a hotărârii Guvernului privind stabilirea datei alegerilor, prin tragere la sorți, dintre judecătorii în exercițiu ai Curții.

[...]

(6) În termen de cel mult 48 de ore de la rămânerea definitivă a candidaturilor, fiecare formațiune politică care nu este reprezentată în Parlament și a propus candidat comunică Biroului Electoral Central numele și prenumele reprezentantului său. Comunicările transmise după acest termen nu se mai iau în considerare. Completarea Biroului Electoral Central cu reprezentanții propuși se face prin tragere la sorți, în termen de 24 de ore de la expirarea termenului în care se fac comunicările, de președintele Biroului Electoral Central, în prezența membrilor biroului și a candidaților sau a persoanelor delegate de către conducerea formațiunilor politice care au propus candidații, în limita numărului de reprezentanți prevăzut la alin. (1).”

„Art. 17 (1) Biroul Electoral Central are următoarele atribuții:

- a) asigura aplicarea și interpretarea unitară a dispozițiilor prezentei legi;
- b) constată îndeplinirea condițiilor de fond și de formă prevăzute de prezenta lege pentru candidaturi; comunică birourilor electorale județene, birourilor electorale de sector și biroului electoral pentru secțiile de votare din străinătate candidaturile admise și le face cunoscute prin intermediul serviciilor publice de radio și de televiziune;
- c) în 48 de ore de la rămânerea definitivă a candidaturilor, stabilește ordinea de înscriere în buletinul de vot, prin tragere la sorți, în prima etapă din rândul candidaților propuși de formațiunile politice reprezentate în Parlament, iar în a doua etapă din rândul celorlalți candidați; comunică ordinea înscrierii candidaților și a semnelor electorale ale acestora în buletinul de vot Curții Constituționale și Regiei Autonome "Monitorul Oficial" și o aduce la cunoștința publică prin intermediul serviciilor publice de radio și de televiziune, precum și prin afișare pe pagină proprie de Internet;
- d) rezolva întâmpinările referitoare la propria sa activitate și contestațiile cu privire la activitatea birourilor electorale județene, a birourilor electorale ale sectoarelor municipiului București și a biroului electoral pentru secțiile de votare din străinătate; în cazul în care pentru soluționarea unei întâmpinări sau contestații sunt necesare verificări de fapt, acestea se efectuează în prezența unui judecător din cadrul Biroului Electoral Central; asemenea verificări nu se pot face în data alegerilor;
- e) centralizează rezultatele alegerilor, constată candidatul ales și prezintă Curții Constituționale documentația necesară validării mandatului de Președinte al României.
- f) organizează și implementează un sistem de colectare de date și de informare periodică a opiniei publice privind prezența populației la vot, în baza unui eșantion reprezentativ la nivel județean și național;

g) transmite Autorității Electorale Permanente, după publicarea rezultatelor alegerilor în Monitorul Oficial al României, Partea I, materialele necesare redactării Cărții albe a alegerilor.

h) dispune renumărarea voturilor într-o secție de votare sau refacerea centralizării voturilor și a rezultatului alegerilor, în situația în care constată, , că au fost comise erori sau au fost înregistrate neconcordanțe între datele înregistrate în procesele-verbale;

i) îndeplinește orice alte atribuții ce îi revin potrivit prezentei legi.”

Birourile electorale județene și ale sectoarelor municipiului București sunt compuse din:

- Trei judecători, desemnați prin tragere la sorți de către președintele tribunalului, dintre judecătorii acestuia;
- Un reprezentant al Autorității Electorale Permanente;
- Maximum șapte reprezentanți ai formațiunilor politice, care au propus candidați.

„Art. 18 (1) Biroul electoral județean sau al sectorului municipiului București este constituit din 3 judecători, un reprezentant al Autorității Electorale Permanente desemnat de către aceasta prin hotărâre și din cel mult 7 reprezentanți ai formațiunilor politice care au propus candidați.”

„Art. 19 (1) Birourile electorale județene sau ale sectoarelor municipiului București au următoarele atribuții:

a) urmăresc și asigură aplicarea unitară și respectarea dispozițiilor prezentei legi, precum și a hotărârilor și deciziilor Biroului Electoral Central de către toate autoritățile, instituțiile și organismele cu responsabilități în materie electorală din cadrul județului sau sectorului municipiului București;

b) asigură, împreună cu prefectii și Autoritatea Electorală Permanentă, instruirea președinților birourilor electorale ale secțiilor de votare și a locuitorilor acestora;

c) rezolvă întâmpinările referitoare la propria activitate și contestațiile cu privire la operațiunile birourilor electorale ale secțiilor de votare și la procesul de votare; deciziile sunt definitive;

d) distribuie, pe bază de proces-verbal, prin intermediul primarilor, buletinele de vot, ștampilele de control, ștampilele cu mențiunea „VOTAT” și celelalte materiale necesare procesului electoral birourilor electorale ale secțiilor de votare;

e) centralizează rezultatele numărării voturilor pentru județul sau sectorul municipiului București în care funcționează și înaintează Biroului Electoral Central procesul-verbal privind centralizarea rezultatelor votării la nivelul unităților administrativ-teritoriale, procesele-verbale primite de la birourile electorale ale secțiilor de votare, dosarele cuprinzând copiile de pe listele electorale permanente și tabelele utilizate în cadrul secțiilor de votare, după caz, precum și toate întâmpinările și contestațiile;

f) predau, pe baza de proces-verbal, tribunalelor județene, respectiv Tribunalului București, buletinele de vot nule și cele contestate, precum și celelalte documente și materiale deținute, care nu sunt predate Biroului Electoral Central.

(2) Birourile electorale județene și birourile electorale ale sectoarelor municipiului București îndeplinesc orice alte atribuții ce le revin potrivit prezentei legi.”

Birourile electorale ale secțiilor de votare (BESV) sunt compuse din:

- 1 Președinte;
- 1 Locțiitor;
- Maximum șapte reprezentanți ai formațiunilor politice, care au propus candidații.

Președintele și locțiitorul BESV se stabilesc prin tragere la sorți, de către președintele tribunalului, de pe o listă cuprinzând juriștii din județ și alte persoane cu o bună reputație, care îndeplinesc condițiile legale. Listele sunt alcătuite de către președintele tribunalului pentru juriști și de către prefecti în cazul celorlalte persoane.

Art. 21 (1) *Birourile electorale ale secțiilor de votare sunt alcătuite dintr-un președinte, un locțiitor al acestuia, care sunt, de regulă, magistrați sau alți juriști, precum și din 7 reprezentanți ai partidelor politice, organizațiilor cetățenilor aparținând minorităților naționale, alianțelor politice sau electorale dintre acestea care participa la alegeri. Birourile electorale ale secțiilor de votare nu pot funcționa cu mai puțin de 5 membri.*

(2) *Desemnarea președinților birourilor electorale ale secțiilor de votare și a locțiitorilor acestora se face cu cel mult 10 zile înainte de ziua de referință, de către președintele tribunalului, în ședința publică anunțată cu 48 de ore înainte, prin tragere la sorți, pe funcții, dintre magistrați sau alți juriști existenți în județ sau în municipiul București.*

(3) *Listele cuprinzând juriștii care vor fi trași la sorți se întocmesc de către președintele tribunalului împreună cu prefectul, până cel mai târziu cu 25 de zile înaintea datei alegerilor. Listele vor cuprinde un număr de persoane cu cel puțin 10% mai mare decât cel necesar, acestea fiind rezervă la dispoziția președintelui biroului electoral județean sau al sectorului municipiului București, după caz, pentru înlocuirea, în cazuri deosebite, a titularilor sau pentru completarea birourilor electorale ale secțiilor de votare care nu au numărul minim de membri prevăzut de prezenta lege.*

(4) *În listele prevăzute la alin. (3) vor fi trecuți numai juriști care nu au apartenență politică și îndeplinesc condițiile prevăzute de art. 13 alin. (2).*

(5) *În cazul în care numărul juriștilor este insuficient, lista va fi completată, la propunerea prefectului, cu alte persoane cu o reputație bună în localitate, care îndeplinesc condițiile prevăzute de art. 13 alin. (2). [Nu fac parte din niciun partid politic și nu sunt rude până la gradul doi cu candidații]*

Art. 24 (4) *Birourile electorale ale secțiilor de votare au următoarele atribuții:*

a) asigură buna organizare și desfășurare a operațiunilor electorale în raza lor teritorială de competență;

b) rezolvă întâmpinările referitoare la propria lor activitate, precum și contestațiile cu privire la procesul de votare;

b¹) furnizează, în ziua alegerilor, date privind prezența populației la vot, conform unui program stabilit de Biroul Electoral Central;

c) numără voturile și consemnează rezultatele votării în procesele-verbale prevăzute la art. 49 alin. (1); poate decide renumărarea voturilor, la solicitarea oricărui membru, înainte de consemnarea rezultatului numărătorii în procesul-verbal prevăzut la art. 49 alin. (1);

d) îndeplinesc orice alte atribuții stabilite prin prezenta lege sau prin hotărâri și decizii ale birourilor electorale ierarhic superioare.

VI. Ce are de făcut, propriu-zis, observatorul?

VI.1. Activitatea observatorului înainte de ziua votării

În perioada premergătoare zilei votării, observatorul trebuie să ia o serie de măsuri pregătitoare, astfel încât activitatea lui să fie una eficientă. Mai precis, el trebuie:

- să participe la sesiunea de instruire organizată de Clubul Asociației Pro Democrația din județul în care va activa ca observator (daca este cazul) sau va primi toate materialele necesare în varianta electronică;
- să verifice dacă se află în posesia tuturor materialelor necesare, mai precis, (pe lângă acest manual) a fișei observatorului, a acreditării, a buletinului sau cărții de identitate;
- să consulte cu atenție acest manual;
- să-și noteze numărul de telefon al coordonatorului APD, pentru a putea comunica eventualele probleme pe care le întâmpină în secția de votare (ex.: nu este primit în secția de votare, i se interzice să asiste la toate operațiunile votării etc.).

VI.2. Ziua alegerilor, înainte de votare. Posibile nereguli sau fraude

a. Prima grijă a observatorului APD trebuie să fie prezența la secția de votare, la ora 5:45 deoarece, conform art. 43 alin. (5) din Legea 370/2004, la ora 6:00, președintele biroului electoral al secției de votare trebuie să verifice urnele (dacă sunt goale), trebuie să verifice existența listelor electorale, a buletinelor de vot și a ștampilelor, iar apoi să închidă și să sigileze urnele și să aplice ștampila de control a secției de votare pe buletinele de vot.

Legea 370/2004 cu modificările și completările ulterioare, republicată în Monitorul Oficial al României nr. 650/12.09.2014:

„Art. 43 (5) În ziua votării, activitatea biroului electoral al secției de votare începe la ora 6:00. Președintele biroului electoral al secției de votare, în prezenta celorlalți membri și, după caz, a persoanelor acreditate, verifică urnele, listele electorale, buletinele de vot și ștampilele, consemnând la pct. e) și i) din procesul-verbal prevăzut la art. 49 alin. (1) numărul buletinelor de vot primite, respectiv numărul ștampilelor cu mențiunea „VOTAT” primite. Pe măsură ce deschide pachetele sigilate, președintele asigură aplicarea ștampilei de control pe ultima pagină a fiecărui buletin de vot din acestea. După încheierea acestor operațiuni, președintele închide și sigilează urnele prin aplicarea ștampilei de control pe toate deschizăturile acestora, cu excepția fantei prin care se introduc buletinele de vot. Lipsa unor buletine de vot se consemnează la pct. j) al procesului-verbal prevăzut la art. 49 alin.(1).”

Este necesar ca observatorul să asiste la toate aceste operațiuni și să se asigure de faptul că totul se desfășoară în deplină regulă.

b. Odată ajuns la secția de votare, observatorul trebuie să se prezinte președintelui și membrilor biroului electoral al secției respective, prezentându-le acestora acreditarea. Ar fi

bine să se stabilească relații de amabilitate cu fiecare dintre membrii biroului, indiferent de apartenența politică a acestora. Totodată, observatorul trebuie să-și noteze în fișa de observare numele fiecărui membru al biroului și, după caz, formațiunea politică pe care o reprezintă.

De îndată ce începe derularea operațiunilor menționate la punctul (a), observatorul verifică cele indicate în fișa observatorului și notează aspectele sesizate.

c. În această perioadă pot fi semnalate **câteva posibile nereguli/fraude**, menționate în cele ce urmează.

- Urna de vot este deteriorată (desfăcută în anumite porțiuni), fapt ce dă posibilitatea ca în timpul procesului de votare să se poată scoate buletine de vot din ea sau să poată fi introduse buletine prin alte locuri decât prin fanta destinată în mod special acestei operațiuni.
- Urna de vot se sigilează nefiind goală, ci conținând buletine de vot cu ștampila aplicată în patruleterele unor candidați.
- Nu se aplică ștampila de control pe toate buletinele de vot aflate în secție, fapt ce creează posibilitatea ca anumitor alegători să le fie înmânate buletine de vot pe care nu se află această ștampilă. În cazul în care alegătorii respectivi nu observă acest lucru, voturile lor urmează a fi declarate nule.
- Nu li se permite observatorilor și/sau ziaristilor să asiste la numărătoarea voturilor.

VI.3. Ziua alegerilor, în timpul votării. Posibile nereguli sau fraude

a. Localul de votare și perimetrul acestuia

O primă serie de nereguli în desfășurarea procesului de votare poate apărea în cazul propagandei electorale sau a altor activități ce afectează ordinea publică în preajma secțiilor de votare. În ceea ce privește spațiul secției de votare și zonele din jurul acestuia Legea 370/2004 și modificările sale prevăd:

„Art. 43 (3)... Președintele biroului electoral al secției de votare împreună cu membrii acestuia trebuie să fie prezenți la sediul secției de votare, în ajunul zilei votării, la ora 18,00, fiind obligat să dispună măsurile necesare pentru asigurarea ordinii și corectitudinii operațiunilor de votare. În intervalul orar 18,00 - 20,00 președintele biroului electoral al secției de votare primește, în conformitate cu dispozițiile art. 45 alin. (1), cererile de votare prin intermediul urnei speciale. Președintele biroului electoral al secției de votare asigură, cu sprijinul primarului, îndepărtarea materialelor de propagandă electorală de orice tip din și de pe sediul secției de votare și dispune fixarea posturilor de pază în jurul localului de vot.

(6)

Președintele biroului electoral al secției de votare este obligat să ia măsurile necesare pentru ca alegerile să decurgă în bune condiții. Atribuțiile acestuia, în aceasta privință, se întind și în afara localului de votare, în curtea acestuia, în intrările în curte, în jurul localului de vot, precum și pe străzi și în piețe publice până la o distanță de 500 m.

...

(10) În afară de membrii biroului electoral al secției de votare, de candidați și de observatori, nicio altă persoană nu poate staționa în locurile publice din zona de votare sau în localul de vot mai mult decât timpul necesar pentru votare.

(11) Pe durata votării se interzice membrilor birourilor electorale, persoanelor însărcinate cu menținerea ordinii și persoanelor acreditate să poarte ecusoane, insigne sau alte însemne de propagandă electorală.

(12) În ziua votării, între orele 7:00-21:00 sunt interzise comercializarea și consumul băuturilor alcoolice în spațiul de protecție al secției de votare prevăzut la alin. (6).”

b. Exercițarea dreptului de vot

Alegătorii își exercită dreptul de vot după cum urmează:

„Art. 44 (4) Alegătorii care în ziua votării se află în altă comună, în alt oraș sau municipiu decât cel în care domiciliază votează numai la secțiile de votare speciale constituite în condițiile art. 9, lit. d), după ce declară în scris pe propria răspundere că nu au mai votat și nu vor mai vota la acel tur de scrutin.

(5) Alegătorii care în ziua votării se află în străinătate votează la secțiile de votare constituite în condițiile art. 12, după ce declară în scris pe propria răspundere că nu au mai votat și nu vor mai vota la acel tur de scrutin.”

Conform Legii 370/2004 cetățenii români își pot exercita dreptul de vot numai pe baza actului de identitate:

„Art. 2 (1) lit. d În sensul prezentei legi, termenii de mai jos au următoarele semnificații:

d) act de identitate - cartea de identitate, cartea de identitate provizorie, buletinul de identitate ori pașaportul diplomatic, pașaportul diplomatic electronic, pașaportul de serviciu, pașaportul de serviciu electronic, pașaportul simplu, pașaportul simplu electronic, pașaportul simplu temporar, titlul de călătorie, iar în cazul elevilor din școlile militare, carnetul de serviciu militar.

(2) Pașaportul simplu, pașaportul simplu electronic, pașaportul simplu temporar și titlul de călătorie pot fi folosite pentru exercitarea dreptului de vot numai de cetățenii români care votează în străinătate sau de cetățenii români domiciliați în străinătate, care votează în România.”

c. Votarea

Observatorul trebuie să urmărească respectarea cu strictețe a prevederilor legale referitoare la procesul de votare cu privire la posibilele nereguli ce pot fi semnalate, prevederi care se regăsesc în articolele prezentate în cele ce urmează.

„Art. 44 ...(6) Accesul alegătorilor în sala de vot are loc în serii corespunzătoare numărului cabinelor. Alegătorul prezintă actul de identitate biroului electoral al secției de votare. Președintele biroului electoral al secției de votare sau membrul desemnat de acesta verifică dacă alegătorul este înscris în copia de pe lista electorală permanentă după care alegătorul semnează în lista la poziția destinată acestuia. ... În baza semnăturii în copia de pe lista electorală permanentă sau în tabel, după caz, președintele sau membrul biroului electoral al secției de votare desemnat de acesta îi încredințează alegătorului buletinul de vot și ștampila cu mențiunea „VOTAT” pe care acesta o va aplica pe buletinul de vot. în situația în care alegătorul, din motive bine întemeiate, constatate de către președintele biroului electoral al secției de votare, nu poate semna în lista electorală, președintele face o mențiune în lista, confirmată prin semnătura sa și a încă unui membru al biroului electoral.

(7) Alegătorii votează separat în cabine închise, aplicând ștampila cu mențiunea „VOTAT” înăuntrul patruleterului care cuprinde prenumele și numele candidatului pe care îl votează.

(8) Prezența oricărei persoane în cabinele de vot, în afara celei care votează, este interzisă. Alegătorul care din motive temeinice, constatate de președintele biroului electoral al secției de votare, nu poate sa voteze singur are dreptul să cheme în cabina de votare un însoțitor ales de el, pentru a-l ajuta. Acesta nu poate fi din rândul persoanelor acreditate sau al membrilor biroului electoral al secției de votare.

(9) După ce au votat, alegătorii vor îndoii buletinele, astfel încât pagina netipărită care poartă ștampila de control să rămână în afara, și le vor introduce în urna, având grijă să nu se deschidă. Îndoirea greșită a buletinului nu atrage nulitatea acestuia.

(10) La cererea alegătorului, în cazul în care acesta a aplicat greșit ștampila cu mențiunea „VOTAT”, dar nu a introdus buletinul în urnă, președintele biroului electoral al secției de votare îi poate elibera, numai o singură dată, un nou buletin, reținând și anulând buletinul de vot inițial și făcând mențiunea corespunzătoare în procesul-verbal prevăzut la art. 19.7.

(11) □ Ștampila încredințată pentru votare se restituie președintelui sau acelor membri ai biroului electoral al secției de votare desemnați de acesta, după care președintele sau acel membru aplică pe actul de identitate sau, după caz, pe documentul de identitate al alegătorului ștampila cu mențiunea „VOTAT”.

Doar președintele biroului secției de votare poate lua măsuri pentru a opri un alegător de la a vota, dacă constată probleme în procesul de votare. Dar orice persoană: observatorul

acreditat sau alți alegători, pot înainta întâmpinări verbale sau scrise președintelui BESV (pentru procedura sesizării vezi *Capitolul VI.4 Drumul sesizării*).

„Art. 44 (12) Președintele poate lua măsuri ca staționarea unui alegător în cabina de votare să nu se prelungească nejustificat.

În cazul în care cineva dintre cei prezenți în secția de votare observă probleme sau nereguli în procesul de votare al unui alegător sau doresc să conteste identitatea sa acest lucru este posibil doar în condițiile legale:

„Art. 44 (13) Candidații și alegătorii au dreptul să conteste identitatea persoanei care se prezintă la vot. În acest caz, identitatea se stabilește de către președinte prin orice mijloace legale.

(14) În cazul în care contestația este întemeiată, președintele îl oprește de la votare pe alegătorul contestat, consemnează faptul într-un proces-verbal și sesizează această situație autorităților competente.”

d. Votul cu urna mobilă

Urna mobilă sau urna specială se poate deplasa la persoanele care nu pot ajunge la secția de votare din motive medicale numai în următoarele condiții:

- Există cereri pentru urna specială, depuse cel mai târziu în ajunul votării;
- Cererile sunt însoțite de documente justificative;
- Nu se mai înregistrează cereri pentru urna specială în ziua votării;
- Adresele la care se deplasează urna se află pe raza teritorială a secției de votare;
- Urna mobilă este însoțită de cel puțin doi membri ai secției de votare;
- Având în vedere că toate cererile pentru urna mobilă se primesc înainte de ziua votării, aceasta ar trebui să plece din secție o singură dată, pentru a trece pe la toate adresele.

Ca observatori interni la alegeri, puteți să însoțiți cei doi membri ai secției de votare care se vor deplasa cu urna mobilă. Dacă în secția de votare în care vă aflați procesul de votare decurge normal și fără incidente este recomandat să ieșiți din secție pentru a însoți urna mobilă. De asemenea, o atenție deosebită trebuie acordată persoanelor care însoțesc urna mobilă. Acestea ar trebui să fie reprezentanți ai unor partide aflate în reală concurență.

Legea 370/2004 republicată prevede în ceea ce privește votul cu urna specială:

„Art. 45 (1) Pentru alegătorii netransportabili din motive de boală sau invaliditate, din țară, președintele biroului electoral al secției de votare poate aproba, la cererea scrisă a acestora, depusa cel mai târziu în preziua votării, însoțită de copii ale unor acte medicale sau alte acte oficiale din care să rezulte că persoanele respective sunt netransportabile, ca o echipă formată din cel puțin 2 membri ai biroului electoral să se deplaseze cu o urnă specială și cu materialul necesar votării - ștampila cu mențiunea „VOTAT” și buletine de vot și timbrele autocolante necesare pentru a se efectua votarea. În raza unei secții de votare se utilizează o singură urnă specială. Urna specială poate fi transportată numai de membrii biroului electoral al secției de votare. Urna specială se poate deplasa numai în raza teritorială arondată la respectiva secție de votare.

(2) În cazurile prevăzute la alin. (1) votarea se face pe tabelului prevăzut la art. 9 alin. (2).

e. Întreruperea procesului de vot

Procesul de vot poate fi întrerupt doar în condiții strict reglementate:

„**Art. 44.** (15) Președintele biroului electoral al secției de votare poate suspenda votarea pentru motive temeinice. Durata totală a suspendărilor nu poate depăși o oră. Suspendarea este anunțată prin afișare la ușa sediului secției de votare imediat ce s-a produs evenimentul care a declanșat suspendarea.

(16) În timpul suspendării, urnele de votare, ștampilele, buletinele de vot și celelalte documente și materiale ale biroului electoral al secției de votare vor rămâne sub paza permanentă. În timpul suspendării nu poate părăsi sala de votare mai mult de jumătate din numărul membrilor biroului electoral al secției de votare în același timp. Candidații și observatorii care asista la votare nu pot fi obligați să părăsească sala de votare în acest timp.”

„**Art. 46** (1) La ora 21:00 președintele biroului electoral al secției de votare declara votarea încheiată și dispune închiderea sălii unde se votează.

(2) Alegătorii care la ora 21,00 se afla în sala unde se votează pot să își exercite dreptul de vot.”

f. Posibilele nereguli/fraude ce pot apărea în această etapă sunt menționate în cele ce urmează:

- un membru al biroului electoral al secției de votare îi înmânează unui alegător un număr de buletine de vot mai mare decât cel la care are dreptul;
- un membru al biroului secției de votare îi înmânează unui alegător buletine de vot care nu au aplicată ștampila de control pe ele (acest lucru va duce, în cele din urmă, la anularea voturilor aceluia alegător, în timpul procesului de numărare);
- un membru al biroului electoral al secției de votare votează pe mai multe buletine de vot decât cele la care are dreptul (legea permite membrilor biroului secției de votare să își exprime dreptul la vot în secția în care își desfășoară activitatea);
- i se permite să voteze unei persoane din ale cărei acte de identitate reiese faptul că a mai votat în altă parte (are aplicată ștampila de control pe buletinul de identitate sau are aplicat timbrul autocolant cu mențiunea „votat” pe cartea de identitate);
- nu i se permite să voteze unei persoane care face dovada faptului că domiciliul său este arondat secției de votare respective și că nu a mai votat în alt loc;
- alegătorul nu semnează în lista electorală și nu i se aplică ștampila de control a secției pe buletinul de identitate sau nu i se aplică timbrul autocolant cu mențiunea „votat” pe cartea de identitate, fapt ce îi dă posibilitatea de a se prezenta ulterior, în aceeași secție, pentru a mai vota o dată;
- alegătorul semnează în lista electorală, dar nu i se aplică ștampila de control a secției pe buletinul de identitate sau nu i se aplică timbrul autocolant cu mențiunea „votat” pe cartea de identitate, fapt ce îi dă posibilitatea de a mai vota o dată în altă localitate;
- doi sau mai mulți alegători intră în același timp în aceeași cabină de vot;

- o persoană încearcă să influențeze o alta în legătură cu opțiunea de vot pe care urmează să și-o exprime;
- urna mobilă se deplasează la adrese la care nu este solicitată. Pentru a împiedica acest lucru, atrageți atenția asupra faptului că, în conformitate cu prevederile legale, urna mobilă nu trebuie să plece decât către adresele la care este solicitată. Totodată, atunci când se hotărăște ca urna mobilă să plece pe traseu, în cazul în care biroul electoral al secției de votare are o componență echilibrată din punct de vedere politic, iar lucrurile par a se derula normal în secția la care sunteți acreditat ca observator, faceți tot posibilul să însoțiți urna mobilă;
- comercializarea și consumul de băuturi alcoolice pe o rază de până la 500 de metri în jurul secției de votare;
- staționarea unor persoane neautorizate în secția de votare;
- purtarea, de către membrii BESV sau observatori, pe durata votării, a unor materiale cu însemne electorale;
- promisiunea sau darea de bani sau bunuri în scopul influențării votului alegătorilor;
- membri ai biroului electoral al secției de votare, observatori sau candidați însoțesc alegători în cabina de vot;
- alegătorilor care solicită sprijin pentru a vota nu li se permite să își aleagă un însoțitor sau li se indică un însoțitor anume de către membrii biroului electoral al secției de votare;
- o persoană încearcă să influențeze o alta în legătură cu opțiunea de vot pe care urmează să și-o exprime;
- votul se exprimă și în alte locuri decât în cabinele de vot;
- alegătorilor nu li se asigură și respectă secretul votului și votul lor devine cunoscut și de alții;
- alegătorii înșiși își fac cunoscut votul lor, arătând buletinul de vot membrilor biroului electoral al secției de votare, observatorilor sau altor persoane din secția de votare;
- alegătorilor care solicită anularea primului buletin de vot folosit înainte de introducerea acestuia în urnă și înmânarea unui buletin de vot suplimentar li se refuză acest lucru;
- transmiterea urnei mobile către anumiți alegători/adrese fără să existe cereri în acest sens, redactate în conformitate cu prevederile legii;
- cei care însoțesc urna mobilă trec și pe la alte adrese decât cele menționate în solicitările complete (însoțite de documente justificative) primite la secția de votare;
- transmiterea urnei mobile însoțite de mai puțin de doi membri ai biroului electoral al secției de votare;
- un număr mare de alegători petrec un timp mai lung decât cel necesar în cabina de vot, este posibil ca acest incident să fie cauzat de fotografierea sau filmarea buletinelor de vot;
- în preajma secției de votare staționează grupuri de oameni care intră în dialog regulat cu votanții.

Pe lângă aceste aspecte ce țin în mod direct de procesul votării, mai pot apărea (așa cum au apărut cu alte ocazii), diverse fenomene în afara legii, în incinta sau în apropierea localului în care se află secția de votare, cum ar fi influențarea alegătorilor, prin diferite mijloace, pentru a vota anumite partide politice sau anumiți candidați sau pentru a vota pur și simplu. Aceste fenomene, în cazul în care ele apar, trebuie aduse imediat la cunoștința

președintelui/președinților secțiilor de votare din acea incintă (după cum arătam mai sus, competența președintelui secției de votare în ceea ce privește impunerea respectării legii, acoperă o suprafață pe o rază de 500 m în jurul secției de votare). Totodată, astfel de nereguli trebuie comunicate și Clubului APD din localitate).

VI.4. Ziua alegerilor, după încheierea votării. Posibile nereguli sau fraude la numărarea voturilor

a. Prevederile legale care reglementează numărarea voturilor

La ora 21:00, procesul de votare se încheie și urmează o serie de operațiuni descrise în articolele prezentate mai jos.

Legea 370/2004 republicată:

„Art. 48 (1) După închiderea sălii unde se votează, președintele, în prezenta membrilor biroului electoral, efectuează operațiunile de numărare a buletinelor de vot și de consemnare a rezultatului votării, după cum urmează:

a) verifică starea sigiliilor de pe urnele de votare, sigilează fanta urnelor de votare, introduce ștampilele cu mențiunea „VOTAT” într-un plic care se sigilează prin aplicarea ștampilei de control a secției de votare. Dispariția uneia sau a mai multor ștampile se consemnează la pct. i) al procesului-verbal prevăzut la art. 49 alin. (1).

b) anulează buletinele de vot neîntrebuințate, prin înscrierea pe diagonala primei pagini a mențiunii „ANULAT” și aplicarea ștampilei de control a secției de votare; în cazul în care există pachete intacte cu buletine de vot, mențiunea „ANULAT” se aplică o singură dată pe pachetul respectiv și se aplică o singură ștampilă de control;

c) stabilește numărul alegătorilor înscriși în copia listei electorale permanente; este interzis, cu excepție prevăzută la art.44 alin. (6), sub sancțiunea legii, ca pe aceste liste să existe ștersături, modificări sau completări; rezultatul numărării se va înscrie la pct. a), din procesul-verbal prevăzut la art. 49 alin. (1).

d) stabilește numărul alegătorilor prezenți la urne, prin numărarea semnăturilor înscrise pe copiile listelor electorale permanente existente în secția de votare, respectiv pe tabelul întocmit conform art. 9. Rezultatele vor fi consemnate în procesul-verbal la pct. b), respectiv pct. b1, b2 și b3, din modelul prevăzut la art. 49 alin. (1).

e) desigilează urnele, una cate una, și numără buletinele de vot și deschide buletinele de vot unul câte unul; la deschiderea fiecărui buletin, președintele citește cu voce tare numele și prenumele candidatului votat și arată buletinul de vot celor prezenți. Buletinele de vot deschise se grupează pe candidați, se numără și se leagă separat. Voturile nule și voturile valabile exprimate pentru fiecare candidat se consemnează în cate un tabel separat de către un membru al biroului electoral al secției de votare, desemnat de președinte

(2) Sunt nule buletinele de vot pe care nu a fost aplicată ștampila de control a secției de votare, buletinele de alt model decât cel legal aprobat, buletinele pe care nu a fost aplicată ștampila „VOTAT”, buletinele de vot pe care ștampila „VOTAT” este aplicată pe mai multe patrulater; votul este valabil în cazul în care, deși ștampila cu mențiunea „VOTAT” aplicată a depășit limitele patrulaterului, opțiunea alegătorului este evidentă, în cazul în care tușul s-a imprimat și pe cealaltă parte a foii pe care a fost aplicată ștampila cu mențiunea „VOTAT”, precum și în situația în care ștampila a fost aplicată de mai multe ori în același patrulater, sau atât într-un patrulater cât și în afara oricărui alt patrulater;

efectuarea de ștersături sau acoperirea prin scriere a buletinelor de vot nu atrage nulitatea acestora; buletinele de vot nule nu intră în calculul voturilor valabil exprimate.

Art. 49 (1) După deschiderea urnelor și numărarea voturilor, președintele biroului electoral al secției de votare va încheia un proces-verbal, în 3 exemplare, care cuprinde:

a) numărul total al alegătorilor înscriși în copia de pe lista electorală permanentă și în copia de pe lista electorală specială [pct. a) $>/ =$ pct. b1]:

b) numărul total al alegătorilor care s-au prezentat la vot (pct. b = pct. b1 + pct. b2 + pct. b3], din care:

b1 - numărul total al alegătorilor care s-au prezentat la urne înscriși în copia de pe lista electorală permanentă;

b2 - numărul total al alegătorilor care s-au prezentat și nu sunt cuprinși în copia după lista electorală, înscriși în tabelul de la art. 7 alin. (1).

b3 - numărul total al alegătorilor care au votat utilizând urna specială, înscriși în tabelul de la art. 7 alin (2).

c) numărul total al voturilor valabil exprimate [pct. c) $</ =$ pct. b - pct. d)], [pct. c) = suma voturilor valabil exprimate la pct. g)].

d) numărul voturilor nule.

e) numărul buletinelor de vot primite [pct. e) $>/ =$ pct. c) + pct. d) + pct. f)];

f) numărul buletinelor de vot neîntrebuințate și anulate;

g) numărul voturilor valabil exprimate, obținute de fiecare candidat;

h) expunerea pe scurt a întâmpinărilor formulate și a modului de soluționare a acestora, precum și a contestațiilor înaintate biroului electoral județean, biroului electoral al sectorului municipiului București sau biroului electoral pentru secțiile de votare din străinătate, după caz;

i) numărul ștampilelor cu mențiunea „VOTAT” la începerea votării; se menționează dispariția uneia sau mai multor ștampile, dacă este cazul, precum și starea sigiliilor de pe urne la încheierea votării;

j) alte situații; se menționează dacă numărul buletinelor de vot găsite în urnă diferă de numărul alegătorilor care au votat, rezultat în urma numărării semnăturilor din listele electorale permanente și tabelele prevăzute la art. 7; se menționează dacă numărul buletinelor de vot găsite în urnă adunat cu cel al buletinelor de vot neîntrebuințate și cele anulate diferă de numărul total de buletine de vot primite, precum și orice alte incidente.

(2) Președintele biroului electoral al secției de votare și ceilalți membri semnează procesul-verbal pe care se aplică ștampila de control a biroului electoral. Lipsa semnăturilor unor membri ai biroului secției de votare nu influențează valabilitatea procesului-verbal. Președintele va menționa motivele care au împiedicat semnarea.

(3) Un exemplar al procesului-verbal se afișează la loc vizibil, la sediul biroului electoral al secției de votare.

(4) Membrii birourilor electorale ale secțiilor de votare li se eliberează, la cerere, o copie de pe procesul-verbal, certificată de către toți cei care au semnat originalul.

(5) Două exemplare ale procesului-verbal prevăzut la alin. (1), toate contestațiile privitoare la operațiunile electorale ale biroului electoral al secției de votare, buletinele de vot nule și cele contestate alcătuiesc un dosar sigilat și ștampilat, care trebuie însoțit de ștampila de control. Copia de pe lista electorală permanentă împreună cu tabelele utilizate în cadrul secției de votare, precum și declarațiile pe propria răspundere prevăzute de art. 44 alin. (4), după caz, alcătuiesc un dosar distinct. În cel mult 24 de ore de la încheierea votării, ambele

dosare sunt înaintate biroului electoral județean sau, după caz, biroului electoral al sectorului municipiului București de către președintele biroului electoral al secției de votare, cu paza înarmată, însoțit, la cerere, de alți membri ai biroului electoral respectiv.

[...]

(9) În termen de 24 de ore de la primirea dosarului prevăzut la alin. (5), biroul electoral județean sau, după caz, al sectorului municipiului București trimite câte un exemplar al fiecărui proces-verbal întocmit de birourile electorale ale secțiilor de votare la tribunalul în a cărui rază teritorială își desfășoară activitatea. Biroul electoral pentru secțiile de votare din străinătate transmite câte o copie, contrasemnată și □tampilată, a fiecărui proces-verbal întocmit de birourile electorale ale secțiilor de votare din străinătate, Tribunalului București.”

Așadar, observatorul are dreptul, prin lege, să asiste și la operațiunile de numărare a voturilor. Vă rugăm insistent să faceți și dumneavoastră acest lucru, având în vedere faptul că acesta este unul dintre cele mai importante momente ale procesului electoral și să completați în „Fișa observatorului” ceea ce observați.

Pe parcursul numărării voturilor trebuie să priviți cu atenție la tot ceea ce se întâmplă în secția de votare și să fiți atenți la posibilele nereguli /fraude, care sunt prezentate mai jos.

b. Procedura de numărare

Înainte însă, de a le prezenta, trebuie să știți că, în ceea ce privește numărarea voturilor, lucrurile nu se întâmplă întocmai cum este prevăzut la articolul 20, alin. (1) și, de regulă, niciun membru al vreunui birou electoral de secție nu pretinde să se respecte „ad literam” acest paragraf, pentru că dacă s-ar întâmpla acest lucru, numărătoarea ar dura, probabil, câteva zile.

În realitate, lucrurile stau astfel:

- pe mese, sau chiar pe podea, se lipesc bucăți de hârtie, fiecare dintre acestea conținând numele unui partid/unei coaliții/unui candidat. Ele sunt dispuse în ordinea în care numele partidelor/coalițiilor/candidaților se află în buletinele de vot;
- se desface urna de votare și se răstoarnă în mijlocul încăperii;
- din „grămadă” de buletine de vot astfel obținută, se sortează buletinele în funcție de voturile pe care le conțin. La această operațiune participă toți membrii biroului, fiecare dintre aceștia având posibilitatea de a ridica buletine din grămadă și de a le așeza pe masă sau pe podea, în dreptul numelor partidelor/coalițiilor/candidaților pentru care au fost exprimate voturi pe buletinele respective;
- buletinele de vot, în teancuri, se așează deschise la pagina la care se află ștampila „VOTAT”;
- după ce sortarea tuturor buletinelor din urne este terminată, președintele, în prezența celorlalți membri ai biroului, numără buletinele de vot din fiecare teanc și consemnează rezultatul în procesul verbal.

!!! Atenție: Conform art. 50, alin (4) în cazul în care [la BEJ] se constată neconcordanțe între datele conținute de un proces-verbal primit de la un birou electoral al unei secții de votare, biroul electoral județean sau al sectorului municipiului București

trebuie să solicite președintelui biroului electoral al secției de votare respectiv să efectueze corecturile necesare. Acestea sunt considerate valabile numai dacă au fost atestate prin semnătură și prin aplicarea ștampilei de control a secției de votare. **În acest context, președintele BESV sau membrii BESV pot strecura greșeli în acesta, pentru ca apoi datele să fie schimbate la biroul electoral județean, în favoarea unui candidat. Din acest motiv, observatorul trebuie să fie foarte atent la completarea procesului verbal! În măsura în care acest lucru este posibil, solicitați o copie a procesului verbal sau fotografiați procesul verbal afișat la secția de votare.**

c. Buletinele de vot anulate și buletinele de vot valabile

Pot apărea neînțelegeri cu privire la nulitatea unor buletine de vot. Buletinele de vot sunt nule dacă:

- pe ele nu a fost aplicată ștampila de control a secției de votare;
- buletinele au alt model decât cel legal aprobat;
- buletinele pe care nu a fost aplicată ștampila „VOTAT”;
- buletinele de vot pe care ștampila „VOTAT” este aplicată pe mai multe patruleter.

Sunt valabil exprimate voturile de pe buletinele de vot care prezintă următoarele particularități:

- opțiunea alegătorului este evidentă, deși ștampila cu mențiunea „VOTAT” aplicată a depășit limitele patruleterului;
- în cazul în care tușul s-a imprimat și pe cealaltă parte a foii pe care a fost aplicată ștampila cu mențiunea „VOTAT”;
- în situația în care ștampila a fost aplicată de mai multe ori în același patruleter;
- în situația în care ștampila a fost aplicată atât într-un patruleter cât și în afara oricărui alt patruleter;
- buletinele de vot pe care au fost efectuate ștersături cu pixul sau creionul;
- buletinele de vot acoperite cu orice înscrisuri.

d. În aceste condiții există posibilitatea apariției unor **nereguli/fraude** care sunt prezentate în cele ce urmează:

- nu li se permite observatorilor și/sau ziarștilor să asiste la numărătoarea voturilor, deși se aflau în secția de votare la ora închiderii;
- ștampilele cu mențiunea „VOTAT” nu sunt sigilate și dispuse într-un loc vizibil, fapt ce dă posibilitatea unora dintre cei care participă la numărarea voturilor să se folosească de ștampilele respective pentru a aplica ștampile în plus decât cele care se află deja pe buletinele de vot (anulând, de exemplu, voturile exprimate în favoarea adversarilor);
- membrii biroului electoral al secției de votare folosesc ștampile cu inscripția „VOTAT” pentru a anula voturi sau pentru a ștampila în dreptul unui anumit candidat voturile albe;
- un membru al biroului electoral al secției de votare așează un buletin pe care a fost exprimat un vot pentru un anumit candidat, în teancul cu buletine cu voturi pentru alt candidat;

- un membru al biroului electoral al secției de votare așează un buletin pe care a fost exprimat un vot pentru un anumit candidat, în teancul cu buletine de vot nule sau albe;
- un membru al biroului electoral al secției de votare așează un buletin alb în teancul cu buletine anulate;
- înainte ca președintele să procedeze la numărarea buletinelor de vot din fiecare teanc, unul dintre membrii biroului ascunde teancul cu buletine conținând voturi exprimate pentru un anumit partid (lucru posibil în special în cazul partidelor care au obținut, în secția respectivă, un număr mic de voturi);
- înainte ca președintele să procedeze la numărarea buletinelor de vot din fiecare teanc, unul dintre membrii biroului introduce buletinele conținând voturi exprimate pentru un anumit partid în teancul de buletine cu voturi pentru alt partid (în ideea că, în timp ce numără, președintele biroului nu verifică prezența ștampilei „VOTAT” pe fiecare buletin de vot din teanc);
- membrii biroului electoral al secției hotărăsc să părăsească localul secției de votare înainte de stabilirea rezultatului alegerilor și de semnarea procesului verbal;
- numărul de voturi din urna mobilă este mai mare decât numărul de solicitări însoțite de documente justificative respectiv numărul de semnături din extrasul din lista electorală permanentă/din lista suplimentară;
- completarea proceselor verbale nu se face ținând cont de consemnarea distinctă a numărului de voturi albe și a celui de voturi nule;
- completarea proceselor verbale nu se face în conformitate cu numărul de voturi primite de fiecare dintre candidați.

VI.5. Drumul sesizărilor

Ce este sesizarea?

Sesizarea constă în semnalarea unei probleme de organizare și desfășurare a alegerilor. Caracterul problematic al situației/acțiunii semnalate trebuie să fie argumentat prin încălcarea unei prevederi a unui act normativ: Lege, Ordonanța de Urgență, Hotărâre de Guvern, hotărâre/decizie/circulară a Biroului Electoral Central, hotărâre a Autorității Electorale Permanente.

Cine poate sesiza?

Pot adresa sesizări delegații și observatorii acreditați în secțiile de votare, precum și orice cetățean care consideră că a fost lezată în exercitarea drepturilor sale electorale sau care a constatat nemijlocit încălcarea legislației electorale.

Cum acționează observatorul APD?

În observarea alegerilor în secția de votare aveți dreptul și sunteți încurajați să semnalati președintelui biroului electoral al secției de votare neregulile pe care le constatați în derularea procesului electoral. Ori de câte ori observați o neregulă, adresați o sesizare (întâmpinare) președintelui biroului electoral al secției de votare după cum urmează:

Sesizare verbală

La constatarea inițială a unei nereguli atrageți-i atenția președintelui biroului electoral al secției de votare asupra acesteia. În cele mai multe cazuri ne așteptăm ca acesta să intervină pentru a rezolva neregula.

Sesizare scrisă

Dacă problema persistă și/sau președintele nu ține cont de sesizarea dumneavoastră verbală, redactați o sesizare scrisă pe care trebuie să o primească și pentru care trebuie să vă dea un număr de înregistrare. În acest moment informați și coordonatorul APD de depunerea sesizării scrise.

Sesizarea BEJ

Dacă nici în urma sesizării scrise situația negativă semnalată nu este remediată prin intervenția președintelui biroului electoral al secției de votare, comunicați acest lucru coordonatorului APD. Acesta va prelua problema dumneavoastră și se va ocupa de transmiterea unei sesizări la Biroul Electoral Județean care va soluționa problema și informa președintele biroului electoral al secției de votare.

Sesizare BEC

Dacă nici BEJ nu rezolvă problema, echipa APD de la București va adresa o sesizare în atenția BEC.

Fiți așadar siguri că Asociația Pro Democrația vă va acorda tot sprijinul de care aveți nevoie în ziua alegerilor și nu ezitați să contactați coordonatorul local al cărui număr de telefon l-ați primit în timpul instruirilor pentru orice problemă sau nevoie de sprijin ați putea avea.

VI.6. Ce trebuie să facă observatorul după încheierea procesului de numărare a voturilor?

După terminarea procesului de numărarea a voturilor, observatorul trebuie să depună la sediul clubului APD fișa observatorului, cel mai târziu în ziua de marți, după duminică alegerilor, **până la ora 17:00**.

Mult succes!